

De waan van Montano

El mal de Montano

Enrique Vila-Matas

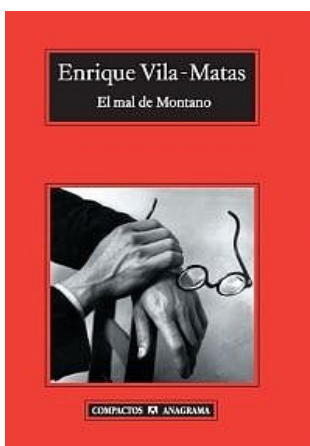
Het gaat Enrique Vila-Matas de laatste jaren wèl voor de wind. Sinds het verschijnen van *De waan van Montano* in 2002 wordt deze schrijver van werk dat over het algemeen toch verre van gemakkelijk leesbaar is, tot de internationale bestsellerauteurs gerekend. Voor dit boek ontving hij maar liefst vier prijzen, onder meer de Spaanse *Premio de la Crítica* en de prestigieuze Franse *Prix Médicis* voor het beste buitenlandse boek van het jaar.

Enrique Vila-Matas werd in 1948 geboren in Barcelona. Daar studeerde hij Rechten en Journalistiek. Vanaf 1968 maakte hij deel uit van de redactie van het filmtijdschrift *Fotogramas* en schreef hij een groot aantal filmrecensies. Aan zijn eerste roman werkte hij in 1971, terwijl hij voor zijn militaire dienst in Melilla gelegerd was. Sindsdien verscheen elke paar jaar wel een nieuwe titel, inmiddels een kleine twintig fictiewerken. Vanaf 1985 raakte hij bij het grote Spaanse publiek vooral bekend als schrijver van korte verhalen. Tezelfdertijd publiceerde Enrique Vila-Matas een tiental bundels literaire essays. In ongeveer dertig talen verschenen vertalingen van zijn werken. In het Nederlands werden tot nu toe alleen vertaald de romans *Voorbeeldige zelfmoorden* (1992) en *Dada uit de koffer* (1995), beide door Doortje ter Horst, *De waan van Montano* en *Bartleby & Co* (2007) beide door Adri Boon.

In *De waan van Montano* wordt een schrijver opgevoerd, wiens bestaan door jarenlang onafgebroken lezen en schrijven volledig 'verliteratuur' is. In zijn beleving heeft literatuur de hele wereld vervangen. Hij is zo geobsedeerd door literaire associaties, dat er letterlijk nooit iets kan gebeuren of er schiet hem wel een toepasselijk citaat uit de wereldliteratuur of een gebeurtenis uit een schrijversleven te binnen. Irritant voor zijn omgeving, maar voor de patiënt zelf is de kwaal nauwelijks te verdragen. Hij heeft geen moment rust, omdat er steeds weer nieuwe literaire gedachten zijn toch al overvolle hoofd binnendringen. Bij alles wat de hoofdfiguur overkomt, heeft hij een gevoel van *déjà lu*. Hij tracht echter niet de weg vanuit de obsessie terug te vinden, maar registreert slechts het onvermijdelijke ziekteproces. Het lijkt een *writer's block*, maar deze schrijver koestert niet de illusie dat alles weer goed komt als hij zich weer aan het schrijven kan zetten. Integendeel: juist als hij zich met literatuur bezighoudt, lijkt zijn situatie uitzichtloos. Bovendien wordt hij geteisterd door de voortdurend aanwezige angst voor naderende waanzin en voor de dood.

Spaanse uitgave:
Editorial Anagrama
ISBN 84-339-6835-1, 2002

Nederlandse vertaling:
Adri Boon
Uitgeverij De Bezige Bij
ISBN 90-234-1636-8, 2005
317 pagina's.

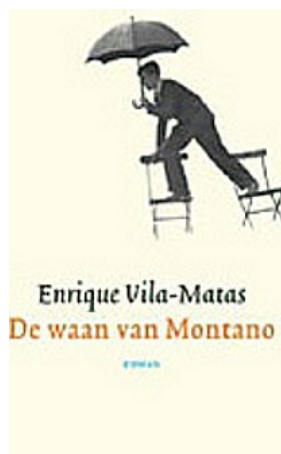

Als een moderne Don Quichot trekt de hoofdfiguur ten strijde tegen de door hem signaleerde vijanden van de literatuur. Dat zijn de mensen die commercialisering van de cultuur bewerkstelligen en ook de lieden die menen dat het verantwoord is een boek te publiceren zonder je tevoren grondig te verdiepen in de wereldliteratuur. Voor hem kan het leven slechts gezien en beleefd worden via de literatuur. De toon in dit boek is zwaarmoedig, de humor grimmig. In thematiek vertoont het overeenkomsten met het werk van Jorge Luis Borges.

Opbouw en stijl van het boek vormen een optimale weerspiegeling van de inhoud. In plaats van een doorlopend geheel behelst het een chaotische reeks van onuitgewerkte verhalen, stukjes dagboek, korte bespiegelingen, items voor een schrijversencyclopedie enzovoorts en steevast loopt het allemaal vast in sombere fantasieën; een aaneenrijging van wrange anekdotes, verwijzingen, toespelingen en literaire spitsvondigheden. Sommige critici vonden het maar pedanterie, een 'omgevallen boekenkast' en gaven af op het 'knorrepotten over de teloorgang van algemene ontwikkeling en geletterdheid', zonder dat er ook maar een aanzet gepresenteerd wordt voor een oplossing. Het wrange van de boodschap van *De waan van Montano* is, dat die alleen lezers zal bereiken die niet meer overtuigd behoeven te worden van het belang van cultuur in het algemeen en literatuur in het bijzonder.

Adri Boon

De vertaling van de titel in het Nederlands is opmerkelijk. In alle andere West- en Zuid-Europese talen is het woord *mal* gehandhaafd (in het Engels: *malady*) met als betekenis 'kwaal, ziekte', terwijl het Nederlandse begrip 'waan' explicieter is. Er is vast wel over nagedacht en het dekt de lading ook eigenlijk wel, maar als de schrijver dat had gewild, had hij zelf wel een term als *ilusión* gebruikt. De Nederlandse vertaling van de hand van Adri Boon, een literair vertaler met ruim twintig jaar ervaring, getuigt van gedegenheid, groot inlevingsvermogen en een grondige kennis van zaken, met name bij alle voorkomende associaties .

Heleen Peeters, 29 juli 2009

